

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter...

Jahr: 1743

Kollektion: Zoologica

Werk Id: PPN369546733

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PID=PPN369546733> | LOG_0076

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369546733>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

CAPUT TRIGESIM. QUINTUM.

XXXV. HOOFDSTUK.

Arupa.

Arupa magnam habet convenientiam cum *Bintangora montana*, ejus vero truncus non est crassus, sed altissimus & erectus, in nullos notabiles divisus annulos, altior est *Bintangora*, & crus circiter crassus est ejus truncus, comam gerens parvam sed densam, ramulosque longos, quibus folia infident solitaria a summo ad imum, quæ Mangæ bravæ foliis similia sunt, sed angustiora & firmitiora, inferius angustata, quorum inferiora quinque, superiora novem & decem pollices longa sunt, binos tresque digitos lata, tenuibus pertexta venis parallelis, instar foliorum Caryophylli, minora vero inter istas venulas spatia in inferiore parte aliis minoribus & intricatis repleta sunt venulis; Flores fructusque hucusque me latent: Lignum vero album est, leve, lentum, & per longitudinem maxime striatum, instar istius *Bintangoræ*, siquæ accurate conspiciatur, quasdam quasi præbet fissuras.

Nomen. Nullo alio innotuit nomine nisi Amboinensi *Arupa*.

Locus. In Amboinæ montibus crescit hinc inde, ut & in parva *Cerama*.

Ufus. Lignum hoc ob ejus firmitatem ab incolis multum adhibetur ad malos minorum navigiorum, ac magis quam illud *Bintangoræ*, quum non ita sit grave: Utraque vero ista ligna non multum inminuenda sunt, sed quam crassa etiam sint, integra servanda, nec non nisi leviter decorticanda, quum ipsorum pars extrema quam maxime firma sit, quoque propius ad cor ipsorum perventum sit, eo molliora sunt.

Lignum hoc ad ædium testam itidem adhibetur, ut & ad palos, quum juniores arbores quam citissime crescant in quinque sexve pedum altitudinem, quarum trunci decorticati per aliquot dies ad solem siccantur, antequam in usum vocentur.

P. S. *Arupa* duplex est, alba & rubra, quæ colore ligni tantum distinguuntur, quod in posteriore in rufum tendit colorem, quodque multo gravius, nodosius, & durabilius est, unde & ad ædificiorum testam & tigna maxime usitatum est; In albo folia arcte sibi adstant sine ordine in ramulorum summo, quorum nervus medius superne protuberat.

Ex foliorum alis unum alterumve excrescit capitulum viride, superius acuminatum ad magnitudinem mediocris Olivæ, coloris obscure lutei, quod nucleum continet uti *Gnemon*: Maturi fructus mense Octobri observantur.

Ex vulnerato trunci cortice lac exstillat albicans, quod instar calcis exsiccat.

Tabula Trigesima Octava

Ramum exhibet *Arupa*.

CAPUT TRIGESIM. SEXTUM.

Surenus. Suren.

Surenus arbor est alta & recta instar *Lingoi* seu *Fraxini* nostratis, quæ prope radices alata est, ubi & truncus ultra ulnam in diametro crassus est, cortice obductus glabro, sicco, & lentissimo.

Ejus coma est densa, in plurimos longos ramulos divisa, quorum quidam solitarii, quidam bini & terni simul ex uno excrescunt ortu, ubi & crassiusculum formant geniculum, suntque virides, ex cinereo punctati, multique supra sese invicem ex ramis excrescunt.

In hisce longis flagellis folia per paria sibi sunt opposita novem, decem, ac sæpe duodecim, illis *Fraxini* similia quoque, sed minora, brevibusque infident petiolis, inferius latissima, superius acuminata, instar acuminati hastæ ferri, oris æqualibus, aliquando vero parum sinuosa sunt, quatuor vel quinque pollices longa,

Arupa-Boom.

Arupa heeft een groote gelykenisse met de *Bintangor montana*, met geen dikken, maar zeer regten en boogen stam, in geene merkelyke trappen verdeelt, maar booger dan de *Bintangor*, en schaars een dye dik, boven een kleene, dog digte kruyn, met lange ryskens, daar aan staan de bladeren enkeld, van agteren tot vooren toe, die van Manga Brava gelyk, dog smalder en styver, na agteren toefmallende, de agterste vyf, de voorste negen en tien duymen lang, twee en drie vingers breed, met fyne parallele aderijes doorregen, gelyk de Nagelbladeren, dog de kleene spatie tusschen de aderen aan de onderste zyde, zyn met andere kleedere en verwerde aderijes vervult. Vruchten en bloemen zyn nog onbekent. Het hout is wit, ligt, taay, en in de lengte gestreept, gelyk dat van *Bintangor*, en als men 't aanziet, eenige scheinijes vertonende.

Naam. Het is met geen andere naam bekend, dan met den Amboinischen *Arupa*.

Plaats. Het wast in 't gebergte hier en daar over al op Amboina, als mede op kleen *Ceram*.

Gebruik. Wegens zyne styvigheid werd dit hout by de Inlanders veel gebruykt, tot masten van kleene Vaartuygen, en liever dan dat van *Bintangor*, om dat het zo swaar niet is: dog beyde die houten moet men zo dik laten als menze vind, en niet veel meer dan de schorffe afnemen, om dat in 't buytenste de meeste styvigheid bestaat, en hoe nader het bert, hoe weeker zy vallen.

Men gebruykt het ook tot dakwerk aan de huizen, te weten tot sparren, want de jonge boomen schieten zeer ligt op, vyf en zes vadem hoog, die men dan schild, en eenige dagen in de zonne droogt, eer menze gebruykt.

P. S. *Arupa* is tweederley, witte en roode, alleenlyk in de couleur des bouts onderscheiden, dewelke aan het laatstgenoemde na den rossen trekt, het welk ook veel swaarder, quastiger, en durabelder is, dierhalven tot den huisbouw, in de daken tot sparwerk meest gebruykelyk; aan het witte staan de bladeren dicht agter malkander, en zonder ordre aan 't voorste der ryskens, en baare middel-zenuwe puyt boven uit.

Uyt den schoot der bladeren komen een of twee groene knoppen, met een lange spits boven op, dewelke zo groot werden als middelbaare Olyven, van couleur donker-geel, van binnen met een korf, gelyk *Gnemon*. De ripe vind men in Octobor.

Uit de gequetste schorffe des stams loopt een witte melk, dewelke opdroogt als kalk.

De acht- en dertigste Plaat

Vertoont een Tak van de *Arupa-Boom*.

XXXVI. HOOFDSTUK.

Suren-Boom.

Suren is een boogen en regten boom, gelyk de *Lingoo*, of by ons den *Esschen-boom*, met vlerken by de wortel, en den stam aldaar boven een vadem in de rondte dik, met een evene, drooge, en zeer taaye schorffe.

De kruyn is dicht, in veele lange ryskens verdeelt, waar van zommige enkeld, zommige twee a drie by malkander staan, uit een oorspronk, alwaarze een dikachtig knietje maken, groen, en met graauw gespikkelt, veele boven malkanderen aan baare takken.

Aan deze lange ryskens staan de bladeren in twee ryen tegens malkanderen, met negen, tien, en twaalf paren, die van den *Esschen-boom* ook gelyk, dog wat kleender, op korte steeltjes, agter breeft, en voor toegespitst, regt gelyk 't yzer van een pieke, met evene kanten, of een weinig gekronkelt, vier en vyf duymen lang, twee vingers breed.